

ACC. N.R. M. 8322: 1-11.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Larsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Häckelsång
 Socken: Häckelsång Berättat av:
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Boar till,
 Atlas Över Svensk Folkkultur,
 Etnologiska avdelningen.

Fågeliator, sektion III Nr 1, 2 och 7.

<u>Ålder</u>	s. 1.	III : 1
<u>Plog</u>	" 6.	III : 2
<u>Harv</u>	" 9.	III : 7

Skriv endast på denna sida!

Fågellista, sektion III Nr. 1.

Arder.

- 1 A. Boaryds by.
 B. Alla gårdarne i byn.
2. Alla böndernas i byn äro hemmansägare och byns storlek räknas i två mantal. Av de tio gårdarna äro fyra åttingar och sex fjärtingar.
3. I äldre tid, innan plog med vändskiva kom i bruk omkring all odlad jord med två arder. Det benämnes "arj" eller "auä". Först "ristade" man upp jorden och sen "kräade" man den med arder. På hösten kupades jorden

upp i färre för vintern, det kallades "sträka akken", koro "sträkfära".

Potatisfäroarna kördes upp med "ärjet" och potatisen "höljdes" (myllades ner) också med det.

Det var något olika ärder för häst och oxar. Hästärret hade kort stång och häskacklar eller en krok i stångändan för svängel och draglinor.

Oxärret hade så lång stång att den räckte fram till sket. Där i stångändan mellan ett par dubbar var en ring som stången och i den häsktades okaringens krok.

Ärret bestod av följande delar, nämligen, visen, skon och stängen.

"Visen" var den böjda kroken i
vars övre ändan var en pinne
som handtag och i nedre ändan
en järnbill. Övanför billen satt
de utstående "örnen" (örnen), av-
sedda att maka jorden åt viden-
na. Lätt övanför billen var fast-
satt ett något böjt järn med
hül i övre ändan. Det gick
igenom stängen och den kunde
höjas eller sänkas allt sfter
som man ville "sätta ne" billen
i jorden. Det var en järnbulle
genom stängen och ett hül i
järnet. Vid visen var stängen
fästad med en träkil.
Vid kupning sattes en brädlapp
eller en riskärve framför örnen.

4. Vid myllning av korn har man också använt en sorts ärder med tre små billar, den s. k. trebilla. Det redskapet var något mitt emellan ärder och karr.

5A. - - -

B. Arsen tiden 1850 - 1900 -

C. Trårdret är eväldrigt och det lyckas ha haft samma form från äldsta tid till 1900 - kallet början.

D. Ardet fanns således före 1850. Efter år 1900 utträngdes Trårdret av järnarden.

E. Paralleler av byns äldringar. Trårdret finnes ännu i bevarat här och var i byns gårdar. Avritningen av oxärder och trebilla sänds för.

ACC. N:R.

M. 8322

:5.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1942

Född år

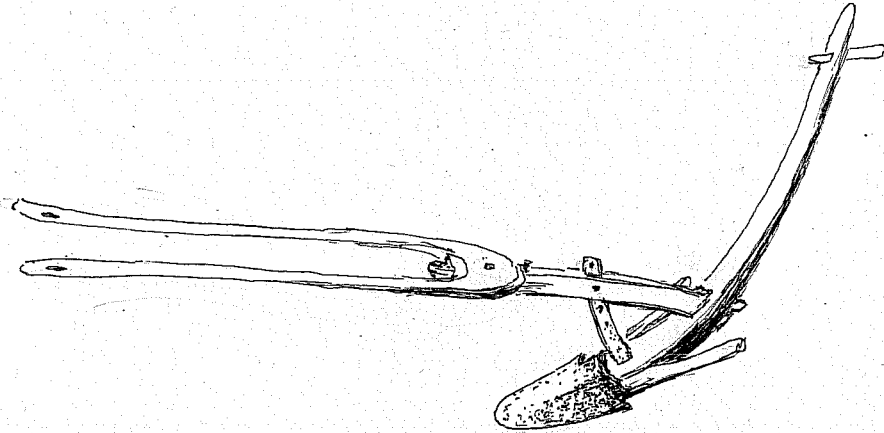
1894

i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.

Hästärder.

Skriv endast på denna sida!

Fågelistas. sektion III Nr. 2.

Plog.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

III:2

1 A. Boaryde by.

B. Alla gårdarna i byn.

2. Alla bönderna i byn äro hemmansägare. Byns storlek räknas i två mantal. Av de tio gårdarna äro fyra ättingar och sex fjärdingar.

3. Den första vändploget var en av hemmansmeder bestagen träplog. Denna plog var rätt klumpig, men den blev ett nödvändigt redskap när man började att "sä igen", d. v. s. ha klövervallar och skulle taga upp vallen igen

Den första ploggen kom nog till
byn på 1850-talet. Man har be-
rättat, att när en bonden hade
skaffat sig en vändplog, då
ville de andra bönderna låna
den och pröva hur den gick,
och de fann det nya redskapet
vara bra. Ett par smeder i
socknen, Berggren i Kvarnamåla
och Liljendal på Lidhem, säges
ha beslagit träploggen och redan
snidit järnploggen.

Man började sen göra ploggen
helt av järn, men även dessa
voro sått så tunga och klumpiga.

De första "köpeploggen" voro
från Överums bruk och
Norra Långmarks bruk.

Plogens olika delars benämningar
äro följande, nämligen skalmor-
na med handtag, bröstet med
vändskiva, landskena och bill,
stängan med kniv och betsel,
s. v. s. det ställbara draget.

4. Några andra plogtyper äro
i kända.

5 A. — — —

B Arbetet tiden 1850 - 1900.

C-D. Före 1850 användes endast
träar. Efter 1900 användes
ett flertal olika fabriksplogar.

6. Berättelser av byns äldre.
De gamla träplogarna äro nu
förstörda, varför någon avrit-
ning i kunnat göras.

Frågelista, sektion III Nr 7.

Harv.

- 1 A. Boaryds by.
- B. Alla gårdarna i byn.
2. Alla bönderna i byn äro hemmansägare. Byns storlek räknas i två mantal. Av de tio gårdarna äro fyra ättingar och sex fjärdingar.
3. För beredning av åkerjorden har man använt harv. Harven har varit en s.k. Leaharv, den har varit fyra ledar på den. Den har bestått av småbitar, som kallats buarlingar, en bit för varje pinne. Dessa småbitar

har sammankallit av fyra järn-
senar, "harvsvejor". I äldre tid
var det trävidjor. I den äldre
teakarven voro pinnarna lösa och
trådda i buarlingarnas hål uppi-
från. Sådan pinne var vanligen
av en gren, som huggits
in till stammen, där det blev
en tjockare klump. Den klumpen
blev pinnens huvud ovanför
buarlingens hål. I yngre träkarven
äro pinnarna isatta underifrån
och fästade med en kil på
översidan. Klaropinnarna äro
trå äro runda.

Så har man haft teakarvar
med fyrkantiga järnpinnar,
som fästas med snutten på

översidan. På den här har kallat järnkarv och använt vid omkarvning av plogkiltorna efter gräsball.

Man har haft av olika storlekar för olika karvning, vid myllning av linfr. osv. Borde karven vara lätt.

4. Leakarven var den enda karven.

5A - - -

B. Avser tiden 1850-1900.

C-D. Leakarven är gammal och fanns före år 1850. Leakarv med järn pinnar har brukats efter 1900, den användes någon gång ännu. Modernare karvar har utträngt de gamla träkarvarna.

E. Alders berättelser och regna minnen.